

УДК 378.147:811.111:004]:355.92:005.336.2(043)

Юхименко В. О.,
старший викладач,
Військовий інститут телекомунікацій та інформатизації імені Героїв Крут, м. Київ,
violetta-yukhymenko@ukr.net

ЗМІСТ ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В АНГЛОМОВНОМУ ДІАЛОГІЧНОМУ МОВЛЕННІ КУРСАНТІВ З ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ ТА ТЕХНОЛОГІЙ

У статті описано зміст професійно орієнтованої компетентності в англomовному діалогічному мовленні курсантів з інформаційних систем та технологій. Зміст цільової компетентності становлять уміння, навички, знання. При цьому вміння (мовленнєві, навчальні, інтелектуальні, організаційні, компенсаційні), навички (фонетичні, лексичні, граматичні), знання (мовні, мовленнєві) та розвинені комунікативні здібності взаємодіють у цілісній сукупності. Окреслено сучасні потреби в досягненні випускниками військових закладів вищої освіти України та військових навчальних підрозділів закладів вищої освіти цільових рівнів мовної підготовки згідно з Концепцією мовної підготовки особового складу Збройних сил України шляхом удосконалення навчальних програм та методик навчання англійської мови за відповідними цільовими рівнями. Зазначено, що професійна діяльність майбутнього офіцера з інформаційних систем і технологій пов'язана з різноплановими, інколи стресовими, нестандартними ситуаціями, що потребують миттєвої мобілізації особистості для подолання труднощів англomовного діалогічного спілкування. Подано результати анкетного опитування курсантів та офіцерів з інформаційних систем і технологій, завдяки яким виявлено потреби володіння професійно орієнтованою англomовною комунікативною компетентністю загалом та професійно орієнтованою компетентністю в англomовному діалогічному мовленні, зокрема курсантами та офіцерським складом з інформаційних систем і технологій. 47 % опитаних курсантів та 58 % офіцерського складу наголошують на необхідності володіння англomовним діалогічним мовленням задля обговорення фахових проблем з іноземними делегаціями, що додатково свідчить про актуальність навчання англomовного діалогічного мовлення майбутніх офіцерів. Автор розкриває основні особливості професійно орієнтованого англomовного діалогічного мовлення військових фахівців з інформаційних систем і технологій, визначає специфіку їхнього діалогічного мовлення, найбільш характерні типи діалогу.

Ключові слова: професійно орієнтована англomовна комунікативна компетентність; фахове англomовне діалогічне мовлення; інформаційні системи та технології; курсанти.

Юхименко В. А.,

старший преподаватель,

Военный институт телекоммуникаций и информатизации
имени Героев Крут, г. Киев,
violetta-yukhymenko@ukr.net

СОДЕРЖАНИЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНО ОРИЕНТИРОВАННОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ В АНГЛИЙСКОЙ ДИАЛОГИЧЕСКОЙ РЕЧИ КУРСАНТОВ ПО ИНФОРМАЦИОННЫМ СИСТЕМАМ И ТЕХНОЛОГИЯМ

В статье описано содержание профессионально ориентированной компетентности в англоязычной диалогической речи курсантов по информационным системам и технологиям. Содержание целевой компетентности составляют умения, навыки, знания. При этом умения (речевые, учебные, интеллектуальные, организационные, компенсаторные),

навыки (фонетические, лексические, грамматические), знания (языковые, речевые) и развитые коммуникативные способности тесно взаимодействуют между собой. Без одного компонента невозможно существование другого. Определены современные потребности в достижении выпускниками высших военных учебных заведений Украины и военных учебных подразделений высших учебных заведений целевых уровней языковой подготовки согласно Концепции языковой подготовки личного состава Вооруженных сил Украины путем усовершенствования учебных программ и методик обучения английскому языку согласно целевым уровням. Отмечено, что профессиональная деятельность будущего офицера связана с появлением многих разноплановых, иногда стрессовых, нестандартных ситуаций, требующих мгновенной мобилизации личности для преодоления трудностей англоязычного диалогического общения. Представлены результаты анкетного опроса курсантов и офицеров по информационным системам и технологиям, которые позволили выявить потребности владения профессионально ориентированной англоязычной коммуникативной компетентностью в целом и профессионально ориентированной компетентностью в англоязычной диалогической речи, в частности курсантов и офицерского состава по информационным системам и технологиям. 47 % опрошенных курсантов и 58 % офицерского состава акцентируют внимание на необходимости владения английской диалогической речью для обсуждения профессиональных проблем с иностранными делегациями, что дополнительно указывает на актуальность обучения англоязычной диалогической речи будущих офицеров. Автор раскрывает основные особенности профессионально ориентированной англоязычной диалогической речи военных специалистов по информационным системам и технологиям, определяет специфику их диалогической речи, наиболее характерные типы диалога.

Ключевые слова: профессионально ориентированная англоязычная коммуникативная компетентность; профессиональная англоязычная диалогическая речь; информационные системы и технологии; курсанты.

Yukhymenko, Violetta,

Senior Lecturer,

Military Institute of Telecommunications and Informatization
named after the Krut Heroes, Kyiv,
violetta-yukhymenko@ukr.net

THE CONTENT OF ENGLISH PROFESSIONAL ORAL INTERACTION COMPETENCE OF INFORMATION SYSTEMS AND TECHNOLOGIES CADETS

The article dwells on building English professional oral interaction competence of information systems and technologies cadets. The content of this competence consists of certain abilities, skills, and knowledge. The skills (communicative, educational, intellectual, organisational, compensatory), abilities (phonetic, lexical, grammatical), knowledge (language, speech), and communication aptitudes interact coherently. The contemporary needs for reaching by graduates of higher military educational institutions of Ukraine

and military training units of higher education institutions the target levels in language training are defined in accordance with the national concept for the personnel of the Armed Forces of Ukraine of improving educational programs and teaching methods for studying English at different target levels. It is noted that the professional activities of prospective information systems and technologies officers are associated with diverse, sometimes stressful, non-standard situations that require immediate individual mobilisation to overcome difficulties of oral interactive communication in English. The results of the questionnaire survey of information systems and technologies cadets and officers held by the author revealed the necessity of building their English professional communicative competence and particularly, English professional oral interaction competence. 47% of the cadets and 58% of the officers polled emphasised their need for fluent oral English to discuss professional issues with foreign delegations. This factor also indicates the relevance of building English oral communication skills of pre-service officers. The author reveals main features of English professional oral interactive communication of military information systems and technologies specialists, defines the specifics of their interaction and the most characteristics of their professional dialogue.

Key words: English professional communicative competence; English professional oral interactive communication; information systems and technologies; cadets.

Постановка проблеми. Сьогодні Україна – країна – учасник міжнаціональних миротворчих операцій, а також спільних військових навчань. Особливої уваги потребує вивчення іноземних мов майбутніми офіцерами Збройних сил України (ЗСУ). Мовна освіта формує фахівця, який володіє навичками жити у взаєморозумінні, мирі та злагоді з представниками інших народів, національних та релігійних груп. Наказом Міністра оборони України від 01.06.2009 р. № 267 затверджено Концепцію навчання іноземних мов для військових закладів вищої освіти (ВЗВО), метою вивчення іноземної мови є формування практичних умінь володіння нею в тому обсязі, який потребує ведення бесіди в різних ситуаціях (ситуативному та професійному спілкуванні) для одержання інформації. У наказі № 767 від 2012 р. наголошено на завданнях і напрямках мовної підготовки у ЗСУ, реалізації Концепції мовної підготовки особового складу ЗСУ, забезпеченні якісної організації вивчення особами офіцерського складу англійської мови, а також на забезпеченні умов, необхідних для досягнення випускниками ВЗВО та військових навчальних підрозділів закладів вищої освіти (ЗВО) цільових рівнів мовної підготовки згідно із Концепцією мовної підготовки особового складу ЗСУ шляхом удосконалення навчальних програм та методик навчання для вивчення англійської мови за цільовими рівнями мовної підготовки від СМР-1 (стандартизований мовленнєвий рівень-1) до СМР-2 (стандартизований мовленнєвий рівень-2); здійснювати

координацію та супроводження зазначених заходів [5]. Указом Президента України від 22 березня 2017 р. № 73/2017 з метою визначення стратегічних напрямів і перспектив розвитку військової кадрової політики в ЗСУ та підвищення ефективності кадрової роботи у військах (силах) затверджено положення для розвитку ЗСУ терміном до 2020 року. Згідно з цим, Міністр оборони України наказує продовжити розвиток міжнародної співпраці у сфері військової освіти з метою реалізації стратегічного курсу держави на європейську інтеграцію та євроатлантичне партнерство. «Поширити практику залучення викладачів, інструкторів держав – членів НАТО і Європейського Союзу до підготовки військовослужбовців ЗСУ для покращення підготовки (перепідготовки та підвищення кваліфікації) військових фахівців за європейськими та євроатлантичними стандартами; забезпечити подальший розвиток мовної підготовки та системи вивчення іноземних мов військовослужбовцями та працівниками ЗСУ для досягнення ними рівня, достатнього для ефективного впровадження євроатлантичних стандартів, участі в заходах міжнародного оборонного співробітництва, міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки [6]».

Головна мета викладачів англійської мови ВЗВО – підвищення якості навчання курсантів діалогічного мовлення за професійним спрямуванням. Майбутні офіцери з інформаційних систем та технологій мають оволодіти вміннями, навичками та знаннями для ведення діалогу англійською мовою точно і ясно, коротко і чітко. Сьогодні викладачі іноземних мов застосовують ефективні методи навчання іншомовного читання та письма, але проблема вдосконалення методики навчання курсантів професійно орієнтованого англійського діалогічного мовлення залишається актуальною та потребує негайного розв'язання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Огляд дисертаційних досліджень Л. І. Богатікової, Д. В. Бубнової, В. П. Меньшикова, Е. І. Щукіної показав, що протягом останніх років гостро постає питання формування в майбутніх фахівців немовних ЗВО професійно орієнтованої компетентності в іншомовному діалогічному мовленні з урахуванням специфіки сфер спілкування, професійних ролей, типів професійних діалогів, мовного і мовленнєвого матеріалу. Хоча іншомовна підготовка майбутнього офіцера є невід'ємною частиною його фахової діяльності, все ще спостерігається невідповідність – його іншомовної підготовки вмінням, навичкам і знанням, необхід-

ним для англомовного професійно орієнтованого спілкування. Недостатній рівень сформованості професійно орієнтованої комунікативної компетентності англомовного діалогічного мовлення (ПОККАДМ) сучасних військовослужбовців вимагає розроблення і впровадження в навчальний процес нових методик. Таким чином, **метою цієї статті** є розкриття змісту формування ПОККАДМ курсантів з інформаційних систем та технологій.

Виклад основного матеріалу дослідження. Навчання іноземних мов є складовою частиною професійної підготовки офіцерів ЗСУ. Курсантам, які отримують кваліфікацію за спеціальністю «Інформаційні системи та технології» як майбутнім фахівцям необхідно набути англомовної професійно спрямованої комунікативної компетентності. Остання вважається сформованою, якщо вони використовують англійську мову, щоб самостійно отримувати і розширювати професійні знання та досвід. Вивчення дисципліни «Іноземна мова» у ВЗВО покликано забезпечити формування комунікативної компетентності відповідно до мовного стандарту НАТО – СТАНАГ 6001, оволодіння англійською мовою має відповідати мінімально-необхідному рівню СМР-2.

Рівні комплексного володіння мовленнєвими компетентностями, що описуються в СТАНАГ 6001, поділяються на шість типів від 0 до 5: рівень 0 – відсутність практичного вміння; рівень 1 – виживання; рівень 2 – функціональний; рівень 3 – професійний; рівень 4 – експертний; рівень 5 – досконалий / рівень високодосвідченого носія мови [9].

Рівень СМР-2, якого повинні досягти курсанти, є функціональним. Відповідно до цього рівня майбутній офіцер має володіти «умінням спілкуватися в повсякденних та стандартних робочих ситуаціях – надавати конкретні інструкції та вказівки, вміти ставити передбачувані запитання та відповідати на них, обговорювати в неформальній ситуації конкретні теми (робочі та сімейні справи, власне оточення, інтереси, подорожі, новини дня, зміни планів щодо подорожей або інших справ), вести розмову з носієм мови, який не має досвіду спілкування з іноземцями, хоча останній при цьому вимушений пристосовуватися до деяких обмежень, об'єднувати кілька речень у зв'язний розмовний блок, використовувати прості граматичні конструкції, з дотриманням основних граматичних правил, хоча при цьому більш складні граматичні конструкції використовуються неточно або взагалі не вживаються, лексику використовувати точно в часто вживаних висловлюваннях, в інших

випадках інколи незвично чи неточно. Незважаючи на те, що інколи відчувається брак розмовних навичок, загалом розмовне вміння має забезпечувати можливість усного спілкування відповідно до ситуації» [9, с. 23].

Сучасний випускник ВЗВО повинен оволодіти ПОККАДМ передусім для виконання професійних завдань, а також для фахового спілкування, вміти встановлювати ділові контакти, без чого важко уявити практичну взаємодію з підрозділами країн-членів НАТО та успішне реформування ЗСУ в напрямку наближення до стандартів Альянсу. Англомовна компетентність в діалогічному мовленні визначається як усне спілкування (продукування усної англомовної інформації) шляхом володіння та здатністю і готовністю до оволодіння курсантами навичками та вміннями здійснювати підтримання потрібної комунікативної дистанції зі співрозмовником, правильного реагування на спілкування, розуміння мотивів, інтенцій, стратегій поведінки як своїх власних, так і співрозмовників, розвиваючи теми англомовного міжособистісного спілкування у фаховому напрямку, використовуючи прийняті комунікативні формули, вербальні та невербальні засоби стимулювання суб'єкт-суб'єктної взаємодії, елементи соціокультурного контексту, необхідні для породження і сприйняття англійського мовлення з погляду носія в нормальному (природному) чи пришвидшеному темпі у звичайних та несприятливих (стресових) умовах англомовного середовища з метою виконання фахових завдань [3, с. 3]. Отже, складниками іншомовної компетентності в діалогічному мовленні є вміння, навички, знання, а також комунікативні здібності.

Сьогодення вимагає нового підходу для розвитку ПОККАДМ. О. Б. Тарнопольський зазначає: «В українській системі вищої освіти навчання іноземної мови для спеціальних цілей відбувається на основі програм, навчальних планів і матеріалів, складених спеціалістами-мовознавцями і методистами (із залученням спеціалістів у відповідній галузі). Побаження конкретних студентів щодо їхніх мовних потреб, перспектив на майбутнє, інтенцій із використання іноземної мови не враховуються. Мета, зміст і методи навчання формулюються централізовано, навчальні матеріали є також загальними для викладання одного курсу в різних навчальних закладах. Слід зазначити, що такий підхід значно знижує мотивацію студентів до вивчення іноземної мови, їхню ініціативність, самостійність, можливість креа-

тивного вияву» [7, с. 12]. Отже, на сьогодні є гостра необхідність більш ефективної методики формування ПОККАДМ майбутніх військових, яка ґрунтуватиметься на урахуванні потреб, мотивів, характеристик і здібностей студентів [2].

З метою виявлення потреб військових щодо володіння професійно орієнтованою англomовною комунікативною компетентністю взагалі та ПОККАДМ зокрема впродовж червня–липня 2018 року ми провели анкетне опитування курсантів та офіцерського складу з інформаційних систем і технологій ВЗВО України. 47% опитаних курсантів уважають, що будуть використовувати іноземну мову для обговорення фахових проблем з іноземними делегаціями, 34% – для читання статей за фахом, 26% – для презентації власних проектів на міжнародних конференціях і 21% – для ділового листування. 58% офіцерів зазначили, що використовують англійську мову для ведення діалогів з іноземними колегами, 31% – для читання фахових журналів, кореспонденції, 17% – уміють сприймати іншомовну інформацію на слух. Отже, результати анкетного дослідження підтверджують актуальність розроблення ефективної методики навчання англomовного діалогічного мовлення майбутніх офіцерів.

Оскільки курсанти до третього курсу вже здобувають певні вміння, навички та знання, опанування нової інформації здійснюється з опертям на набутий досвід вивчення англійської мови. При цьому вміння (мовленнєві, навчальні, інтелектуальні, організаційні, компенсаційні), навички (фонетичні, лексичні, граматичні), знання (мовні, мовленнєві) та розвинені комунікативні здібності взаємопов'язані таким чином, що без одного компонента неможливе існування іншого. Розглянемо складники докладніше.

Іншомовні мовленнєві вміння курсантів передбачають уміння розуміти конкретний зміст діалогу в процесі спілкування на повсякденну, суспільну та професійну тематику; розпізнавати важливу інформацію під час обговорень, дискусій, лекцій, бесід, що пов'язані з навчанням та професією; розуміти комунікативні наміри мовця; спілкуватися на теми академічного та професійного спрямування; ініціювати і закінчувати діалог; підтримувати спілкування, використовуючи мовленнєві кліше, притаманні діалогам різних функціональних типів; використовувати стягнені форми, характерні для діалогічного мовлення; запитувати інформацію; комбінувати репліки згідно з комунікативним наміром; адекватно реагувати на репліки співроз-

мовника; емоційно забарвлювати діалог, використовуючи відповідну інтонацію, жести, міміку, вигуки, характерні для мовленнєвої поведінки носіїв мови; вести бесіду з однією чи кількома особами відповідно до комунікативної ситуації [4].

Інтелектуальні вміння курсантів – це вміння розпізнавати, класифікувати, опрацьовувати та оцінювати інформацію, отриману під час розмови, і, як наслідок, висловлювати власну думку. Щодо навчальних умінь, то курсанти повинні вміти користуватися сучасними мобільними пристроями як засобом навчання, на яких можна використовувати спеціальні навчальні програми, зорові та звукові опори, а також виступати в ролі носіїв інформації для самостійного опрацювання й оволодіння навчальним матеріалом.

У процесі анкетування майбутні офіцери зазначили, що для успішного спілкування англійською мовою з іноземними військовими необхідні вміння вести бесіду з однією чи кількома особами, що потребує розвитку організаційних умінь курсантів. Курсанти повинні вміти самостійно обирати відповідний функціональний тип діалогу, а також спонтанно реагувати на репліки співрозмовника, виступати в ролі активного співрозмовника.

«Компенсаційні вміння діалогічного мовлення – це вміння виходити із складного положення в умовах дефіциту мовних засобів під час спілкування іноземною мовою» [4, с. 313]. Майбутній офіцер має зрозуміти співрозмовника, використовуючи мовні здогадки (військову термінологію), вміння, навички, знання.

При формуванні ПОККАДМ не менш важливим є другий компонент – знання, які поділяються на мовні та мовленнєві. Мовні знання – це знання про лексичні одиниці з тематики робочої програми навчальної дисципліни, потрібні для професійного спілкування; граматичні структури, необхідні для вираження понять. Мовленнєві знання – це знання мовленнєвих кліше та форми (бесіди, дискусії), властиві для офіційних та розмовних реєстрів професійного спілкування; фонетичні особливості англomовного спілкування, а також знання про функціональні типи діалогів. Для участі в професійному англomовному діалозі необхідні вміння слухати, сприймати та розуміти інформацію, давати свою відповідь, граматично правильно її оформити, наповнити лексичними одиницями. До того ж курсанти повинні вести діалог, не обмежуючись кількома репліками, через те що їм не вистачає словникового запасу або достатніх знань з граматики.

Отже, при формуванні вмінь, навичок та знань в англомовному діалогічному мовленні необхідно звернути увагу на ті чинники, якими зумовлюється діалогічне мовлення: невідповідність спілкування (діалогічне мовлення є спонтанним, отже, його неможливо спланувати і бути готовим заздалегідь); мовний контакт учасників діалогу може бути безпосереднім, забарвленим емоційними виявами; використання невербальних засобів (міміки, жестів тощо); пряма зорієнтованість мовлення на конкретне висловлювання співрозмовника, а це означає, що кожен з учасників має уважно стежити за думкою співрозмовника і вміти на неї зреагувати в межах ситуації спілкування, що потребує проведення деяких мовленнєво-мисленнєвих операцій і концентрації мисленнєвих зусиль; можливість зміни теми висловлювання, що потребує уваги і відповідної оперативної реакції співрозмовника; налаштованість на діалог, що передбачає наявність бажання і вміння слухати та сприймати іншого.

Спілкуючись з іноземними колегами, майбутній офіцер продукує різні функціональні типи діалогів. Курсант має вміти орієнтуватися в правильному виборі функціонального типу діалогу, який він реалізує, адже розвиток таких умінь сприяє швидкій адаптації в нових умовах, розв'язанню проблем, участі в спілкуванні (дискусія, диспут, дебати, обговорення, тематична бесіда, «круглий стіл» тощо). Для ефективного формування вмінь професійно орієнтованого англомовного діалогічного мовлення та використання методичних аспектів навчання різних типів діалогів необхідно визначитися з функціональними типами професійних діалогів майбутніх офіцерів. Відомі різні критерії класифікації діалогів. Ураховуючи критерій комунікативного наміру, діалоги поділяють на п'ять основних функціональних типів: діалог-розпитування, діалог-домовленість, діалог-обмін враженнями (думками), діалог-обговорення (дискусія), діалог етикетного характеру [4]. За результатами анкетного опитування, на думку майбутніх офіцерів, найбільш важливим для ведення службових переговорів є діалог-обговорення/дискусія (60% респондентів). Крім того, 60% курсантів вважають найбільш уживаним функціональним типом діалогу професійної тематики групу дискусію. Таким чином, у формуванні ПОККАДМ слід приділяти особливу увагу навчанню діалогу-обговоренню (дискусії).

На ведення курсантами професійно орієнтованого діалогу англійською мовою впливає рівень сформованості в них третього складника компе-

тентності в діалогічному мовленні – мовленнєвих навичок (фонетичних, лексичних, граматичних). Фонетичні навички відповідають за сприймання і розпізнавання окремих звуків у мовленнєвому потоці під час усного мовлення, яке може відбуватися в реальному житті (спілкування з іноземними колегами) або за допомогою технічних засобів (інформаційно комунікативні засоби). Майбутні офіцери мають вміти вести діалог за будь-яких обставин, незважаючи на фонові шуми, акцент, а також виділяти і концентруватися на голосі співрозмовника в загальному потоці. Для ефективної реалізації професійно орієнтованого діалогу вагомими є англомовні рецептивні і репродуктивні лексичні навички. За визначенням С. П. Шатілова, «лексичні мовленнєві навички – це навички інтуїтивно-правильного утворення, вживання і розуміння іноземної лексики на основі мовленнєвих лексичних зв'язків між слухо-мовленнєво-моторною і графічною формами слова і його значенням, а також зв'язків між словами іноземної мови» [8, с. 8-9]. Лексичні навички дають можливість розпізнавати та розуміти звукові образи, утворювати нові словосполучення, а з них – фрази. Фахове навчання професійно орієнтованого діалогічного мовлення майбутніх офіцерів передбачає активне застосування лексики в навчальній і професійній діяльності. Військова лексика є сукупністю мовних одиниць, що поєднуються спільним змістом і відображають понятійну, предметну та функціональну схожість явищ, які вони позначають. Анкетне опитування офіцерів з інформаційних систем та технологій очікувано показало, що в їхній професійній діяльності найуживанішою є військова термінологія. Під військовим терміном розуміють спеціальне найменування, яке має просту або складну формальну структуру (словосполучення), що співвідноситься з певним поняттям зі сфери військової справи (військової науки, техніки, життєдіяльності військ і таке інше), в семантичній структурі якого є сема «військовий, бойовий» [1, с. 48]. Зрозуміло, що термінологічна лексика необхідна для здійснення професійно орієнтованого спілкування з іноземними колегами, адже вона є основою підмови фаху. Отже, курсанти мають оволодіти термінологічними одиницями фахового спрямування, навичками користування військовою термінологією та фразеологією, що насичені номенклатурними, технічними та аббревіатурними лексичними одиницями.

Четвертий компонент ПОККАДМ – комунікативні здібності, які розвиваються невід'ємно від

формування цієї компетентності. Для їх розвитку необхідні особиста вмотивованість, бажання курсанта взаємодіяти з іноземним колегою. Майбутній офіцер спочатку має визначити свій комунікативний намір, а потім перетворити його на зв'язне висловлювання, спираючись на свої здібності пам'ятати, що було сказано, вміти слухати і вислухати, бути уважним до співрозмовника, не переривати його, поважати погляди і думки партнера. Професійна діяльність майбутнього офіцера пов'язана з появою багатьох різнопланових, інколи стресових, нестандартних ситуацій, які потребують миттєвої мобілізації особистості для подолання труднощів спілкування. Курсанти повинні вільно почуватися в будь-якій ситуації спілкування (закордонне навчання, брифінг, круглий стіл, конференція, бойові навчання/дії), вміти вести конструктивний діалог, бути готовими до використання мовленнєвих кліше.

Результати дослідження. Здійснене дослідження свідчить про те, що ПОККАДМ є важливим компонентом англомовної підготовки майбутніх фахівців з інформаційних систем та технологій. Виявлено, що зміст ПОККАДМ курсантів складається з умінь (мовленнєвих, навчальних, інтелектуальних, організаційних, компенсаційних), навичок (фонетичних, лексичних, граматичних), знань (мовних, мовленнєвих) та розвинених комунікативних здібностей. Оволодіння ПОККАДМ надає можливість майбутньому фахівцю адаптуватися до різних комунікативних ситуацій під час виконання фахових завдань. Було розглянуто основних п'ять функціональних типів діалогу: діалог-розпитування, діалог-домовленість, діалог-обмін враженнями (думками), діалог-обговорення (дискусія), діалог етикетного характеру. Результати опитування офіцерів показали, що найбільш важливим для ведення службових переговорів є діалог-обговорення/дискусія. Отже, при формуванні ПОККАДМ слід приділити особливу увагу діалогу-обговоренню (дискусії).

Перспективи подальших розвідок. Перспективи подальших досліджень полягають в обґрунтуванні сучасних підходів до формування ПОККАДМ майбутніх офіцерів з інформаційних систем та технологій.

ЛИТЕРАТУРА

1. Гарбовский Н. К. Сопоставительная стилистика профессиональной речи (на материале русского и французского языков) / Н. К. Гарбовский. – М. : Наука, 1988. – 149 с.
2. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти : вивчення, викладання, оцінювання // Наук. ред. українського видання – докт. пед. наук, проф. С. Ю. Николаєва. – К. : Ленвіт, 2003. – 273 с.

3. Лагодинський О. С. Англомовна комунікативна компетентність як компонент змісту англомовної підготовки курсантів (слухачів) Вищих військових навчальних закладів / О. С. Лагодинський // Вісник Національної академії Прикордонної служби України. Серія «Педагогічні науки» : зб. наук. праць. – К. : Вид. центр Нац. акад. Прикордонної служби України, 2013. – Вип. 3. – С. 216-222.
4. Методика навчання іноземних мов і культур : теорія і практика : підручник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів / Бігич О. Б., Бориско Н. Ф., Борецька Г. Е. та ін. / за загальн. ред. С. Ю. Николаєвої. – К. : Ленвіт, 2013. – 590 с.
5. Наказ Міністра оборони України від 16.11.2012 року № 767 «Про затвердження Концепції мовної підготовки особового складу Збройних Сил України» [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.mil.gov.ua/content/other/MOU767_2012.pdf.
6. Наказ Міністра оборони України від 26.06.2017 року № 342 «Про затвердження Концепції військової кадрової політики у Збройних Силах України на період до 2020 року» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.mil.gov.ua/content/mou_orders/342_nm_2017.pdf.
7. Тарнопольський О. Б. Методика навчання англійської мови на II курсі технічного вузу : [посібник] / О. Б. Тарнопольський. – К. : Вища шк., 1993. – 167 с.
8. Шатилов С. Ф. Актуальные проблемы методики обучения русскому языку иностранных учащихся : учеб. пособие / С. Ф. Шатилов. – Л. : ЛГУ, 1985. – 56 с.
9. Interpretation of STANAG 6001. Language Proficiency Levels [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dlielc.org/biilc>.

REFERENCES

1. Harbovskiy N. K. Sopotavitel'naya stilistika professionalnoy rechi (na matereale russkogo i francuzkogo yazykov) / N. K. Harbovskiy. – M. : Nauka, 1988. – 149 s.
2. Zagalnoevropejski rekomendaciyi z movnoji osvity : vivchennya, vykladannya, ocynuyannya // Nauk. red. ukrains'kogo vydannya – doct. ped. nauk, prof. S. Yu. Nikolaeva. – K. : Lenvit, 2003. – 273 s.
3. Lagodyns'kyj O. S. Anglomovna komunikatyvna kompetentnist' yak component zmistu anglomovnoji pidgotovky kursantiv (sluhachiv) Vyschkykh vijs'kovykh navchal'nykh zakladiv / O. S. Lagodyns'kyj // Visnyk Nac. Akad. Prykordonnoji sluzhby Ukrainy. Seriya "Pedagogichni nauky" : zb. nauk. prats'. – K. : Vyd. Centr Nac. Akad. Prykordonnoji sluzhby Ukrainy, 2013. – Vyp. 3. – S. 216-222.
4. Metodyka navchannya inozemnykh probl kul'tur : teoriya i praktyka: pidruchnyk dlya stud. Klashnyh, pedagogichnykh i lingvistichnykh universytetiv / Bigych O. B., Borysko N. F., Borec'ka H. E. ta in. / za zagal'n. red. S. Yu. Nikolaevoi. – K. : Lenvit, 2013. – 590 s.
5. Nakaz Ministra oborony Ukrainy vid 16.11.2012 roku No.767 "Pro zatverdzhennya Konceptii movnoji pidgotovky osobovogo skladu Zbroinyh Syl Ukrainy". [Elektronnyj resurs] – Rezhym dostupu: http://www.mil.gov.ua/content/other/MOU767_2012.pdf.
6. Nakaz Ministra oborony Ukrainy vid 26.06.2017 roku No.342 "Pro zatverdgschennya Konceptii vijs'kovoji kadrovoji polityky u Zbroinyh Sylakh Ukrainy na period do 2020 roku" [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: http://www.mil.gov.ua/content/mou_orders/342_nm_2017.pdf.
7. Tarnopol's'kyj O. B. Metodyka navchannya anglijs'koi movy na II kursu tehnicznogo vuzu : [posibnyk] / O. B. Tarnapol's'kyi. – K. : Vyscha shk., 1993. – 167 s.
8. Shatilov S. F. Aktual'nye problemy metodiki obucheniya russkomu yazyku inostrannykh uchashchikhsya : ucheb. posobie / S. F. Shatilov. – L. : LGU, 1985. – 56 s.
9. Interpretation of STANAG 6001. Language Proficiency Levels [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.dlielc.org/biilc>.

Отримано 28.11.2018